

TARIMSAL YAYIM HİZMETLERİ VE ORGANİZASYONU

Prof. Dr. Tayfun Özkaya¹ Doç. Dr. İ. Coşkun Ceylan²
Doç. Dr. Yaşar Aktaş³ Dr. Ferhat Şelli⁴
Uzm. Filiz Pezikoğlu⁵

ÖZET

Teknoloji transferi anlayışına dayalı yayım dünyada ve ülkemizde tarımın sorunlarını çözememiştir. Ülkemizde kamu yayımının etkinliği; bütçe darlığı, motivasyon yokluğu, katılımcı yaklaşımların benimsenmesindeki geri kalma, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yayımcı sayısını azaltması vb. bir dizi neden dolayısıyla gerilemiş bulunmaktadır. Buna karşılık kamu dışı yayım da gelişmemektedir. Türkiye’de kamu yayımı, gerek üreticilerin gelir düşüklüğü gerekse de bilgiye ulaşmaktaki güçlükleri nedeniyle ihmal edilmemelidir. Kamu yayımına yeterli bütçe ayrılmalıdır. Yayımcı gerekli mevzuat geliştirilerek tanımlanmalı, eğitimi güvenceye alınmalıdır. Yayımcıların köy veya köy gruplarından sorumlu olması sağlanmalı, köyde ikamet edenler maddi imkanlarla desteklenmelidir. Katılımcı yaklaşımların öğrenilmesi ve kullanılması sağlanmalı, yayım kuruluşları öğrenen kurum yaklaşımını benimsemelidir. İlçe ve illerde yayım konseyleri üretici, yayımcı, araştırmacı ve diğer paydaşlarla toplanmalı ve gerekli koordinasyonu sağlamalıdır. Yayımcıların bireysel ve takım olarak ödüllendirilmeleri sağlanmalı, ödüllendirilmelerinde çiftçiler, arkadaşları, bağımsız kurullar ve üstlerini dikkate alan bir sistem kurulmalıdır. Yayım çalışmalarında grup yöntemlerine, diğer yöntem ve araçları da ihmal etmeden ağırlık verilmeli, internet vb. çağdaş araçları kullanmak üzere bakanlık özel birimler oluşturmalıdır. Program planlama ile izleme-değerlendirmede üretici katılımı en başından itibaren sağlanmalıdır. Kamu dışı yayım çoğulcu bir yapı taşınmalı, katılımcı yaklaşımları benimsemeli ve kamu tarafından çeşitli araçlarla desteklenmelidir. Yayım ve araştırma arasında sıkı bir bağ kurulmalı, araştırma enstitülerinde asıl işi yayım olan birimler kurulmalıdır. Katılımcı araştırma yaklaşımı geliştirilmeli, üreticilerin bu alandaki etkinliği artırılmalıdır. Yayım ve araştırma işlevleri bakanlık içinde tek bir genel müdürlükte birleştirilmeli, yayım alanında çalışan ilçe ve il birimlerinin yayım dışında başka bir işlevi olmaması sağlanmalıdır.

Giriş

Ülkemizde tarımsal üretimde büyük sorunlar yaşanmaktadır. Avrupa Birliğine üyelik süreci de Türkiye tarımını yakından etkileyen süreçlerden biridir. 21 Mayıs 2003 tarihinde AB Parlamentosu tarafından yayınlanan bir raporda⁶, AB tarımı ile Türk tarımı arasında sorun oluşturan temel farklılıklar;

- i) Verimlilik
- ii) İşletme büyüklüğü ve verim farklılıkları
- iii) Çiftçi örgütleri
- iv) Kullanılan teknoloji
- v) Zirai mücadele ve hayvan sağlığı konuları, olarak sayılmaktadır.

¹ Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Bornova, İzmir.
ozkaya@ziraat.ege.edu.tr

² Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara.

³ Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Şanlıurfa.

⁴ GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Ankara.

⁵ Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Yalova

⁶ (<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/doc03/EDOC9812.htm>)

Türkiye’de tarım sektörünün, AB’ne ve Ortak Tarım Politikası’na (OTP) uyum açısından en sorunlu sektör olduğu vurgulanmaktadır.

Türkiye’de, özellikle verimlilik ve rekabet gücünün artmasına imkan verecek, kırsal ve tarımsal alt yapı ile tarım işletmelerinin yapısı iyileştirilmeli ve etkin teknoloji kullanımı politikaları ile tarım ürünleri fiyatları-maliyetleri Topluluk fiyatlarına yaklaştırılmalıdır. Türk tarımı uzun dönemde ve bu alanlardaki iyileştirmelerle ancak, belirli bir rekabet gücü kazanabilecektir. Bu çabalarda etkili en önemli araçlardan birisi de tarımsal yayımdır.

Değişen koşullara uyum yeniliklerin hızlı bir şekilde uygulanması ile olanaklıdır. Tarımsal yayım tarımın ayakta kalması için kullanılacak araçların en önemlilerinden biridir. Ancak ülkemizde tarımsal yayım sistemi bir dizi sorunla boğuşmaktadır.

Dünyada Tarımsal Yayımla Anlayışında Değişiklikler⁷

Tarımsal yayım ve kırsal kalkınma alanlarında “teknoloji transferi” yaklaşımının uygulanması sonucu dünyada ve ülkemizde birçok sorun çözülemediği gibi yeni sorunlar da eklenmiştir. Araştırma enstitülerinde ve üniversitelerde, daha çok da gelişmiş ülkelerin şirketlerinde geliştirilmiş, yeni ve etkili olduğuna inanılan “teknoloji paketleri” tarım üreticilerine, kırsal kesim insanlarına sunulmuş, bunların kabul edilmemesi veya yavaş bir hızla kabul edilmesi durumunda köylüler “tutucu oldukları, yeniliklere direndikleri” şeklinde yargılarla damgalanmışlardır. “Yeşil devrim” denilen ve genellikle geliştirilmiş tohumlar ile kimyasal gübrelerin kullanılmasını içeren yaklaşıma büyük ümitler bağlanmış, ancak sonuçlar beklenildiği gibi olmamıştır. Yeniliklerin kabul edildiği genellikle sulanan alanlarda ise üreticilerin girdi ve ürünlerin pazarlanmasında dışa bağımlılıkları artmış, verimlilikler yükselse bile çoğu zaman gelirler aynı hızla yükselmemiş ve büyük çevresel problemler ortaya çıkmıştır. “Teknoloji transferi” yaklaşımı üreticileri daha fazla edilgen hale sokmuş, özgüvenlerini yok etmiştir. Halen ülkemizde yayımcıların bile çoğunluğu bu aktarmaya dayalı teknoloji transferi paradigması ile maluldür. Her ne kadar bu paradigma üreticiden geri besleme (feedback) almayı öngörmüşse de uygulamada yayımcı doğru olduğunu düşündüğü yeniliği dayatmaktadır. Üretici bilgisiz kabul edilmekte, yayımcı üreticinin bilgisinden yararlanmayı kendine yakıştıramamaktadır. Ülkemizde meslek içi eğitimin de gerilemesi ile yayımcıların önemli bir kısmı üretici ile temas etmekten korkar hale gelmiştir.

Yaklaşık yirmi yıldır gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde uygulanan katılımcı yaklaşımlar geniş uygulama alanları bulmuş, Hindistan, Nepal, Avustralya, Bangladeş, Kenya, Zambiya gibi birçok ülkede başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Bu uygulamalar; araştırma, yayım, kırsal kalkınma, doğal kaynakların korunması, politika analizleri çalışma ağı yaratılması gibi değişik alanlarda olmuştur. Bunların çoğunda üst yöneticiler çalışmaları desteklemişlerdir. Büyük bürokrasiler içindeki küçük otonom gruplar yenilikleri başlatmış, daha sonra geri kalanlar için bir model haline gelmişlerdir. Katılımcı yöntemler sadece bilgi toplama için değil, aynı zamanda yeni diyaloglar kurmak, davranışları değiştirmek ve yerel halkı güçlendirmek, yetkilendirmek (empowerment) için kullanılmışlardır. Gelişmekte olan

⁷ Bu raporda İzmir’de 25-27 Şubat 2004 tarihlerinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı TÜGEM tarafından düzenlenen “Tarımsal Yayımla Stratejileri” çalışma toplantısı raporlarından geniş ölçüde yararlanılmıştır.

ülkelerde de katılımcı yaklaşımlar başarılı şekilde uygulanmaktadır. Avustralya'da katılımcı yaklaşımlar uygulayan 1000'den fazla yerel grup ülkedeki çiftçilerin dörtte birini oluşturmakta, bunların tarım politikası ve fonların idaresi üzerine artan bir etkisi görülmektedir.

Bu yaklaşımlarda yayım programlarının belirlenmesinden başlayarak üreticilerin katılımı sağlanmakta, üreticinin bilgisine büyük değer verilmektedir. Teknoloji üreticilerle birlikte geliştirilmektedir. (katılımcı teknoloji geliştirme) Bu anlayışta araştırmacı, çiftçi ve yayımcı birlikte çalışmaktadır. Teknoloji transferinde ise her ne kadar geri besleme kanalları açık tutulmaya çalışılsa da işlevler kesin olarak ayrılmıştır. Araştırmacı bilgi üretir, yayımcı postacı gibi bunu çiftçiye taşır. Oysa katılımcı yaklaşımda çiftçi araştırmaya yayımcı ile birlikte yön verir, hatta araştırma ekibinin bir parçasıdır. ("katılımcı araştırma" veya bir alt dalı olarak "katılımcı ıslah")

Dünyada tarımsal yayımın çalışma alanında da büyük değişiklikler olmuştur. Tarımsal yayımcı çalışmalarını bütünsel anlayışla yürütmektedir. Kırsal kesimin sorunları tümü ile bir birini etkileyen bir ağ oluşturmaktadır. Örneğin köy yolunun kalitesizliği meyvelerin kaliteli ulaşımını, sağlık sorunları çiftçilerin çalışma gücünü, kadınların tarımsal konularda bilgilenmemiş olmaları aile içindeki statülerini etkilemektedir. Bu nedenlerle yayımcı kırsal toplumun sorunlarına bütünsel olarak yaklaşmakta ve bunları ele almaktadır. Gene kırsal turizm, yerel küçük sanayi vb. konular yayımın ilgi alanına girmektedir.

Tarımsal yayımın hedef kitlesinde de değişimler oluşmuş, kadınlara, gençlere ve yoksullara çok daha büyük önem verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle ev ekonomistlerinin yalnızca yemek pişirme gibi alanlarda eğitilmeyip tarımsal üretim dahil çok daha geniş bilgilerle donatılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan tüketicilerin beslenme konusundaki eğitimlerinin yayımcılar tarafından yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Bu nedenle yayımcılar kentsel alanlardaki tüketicileri bile hedef kitleleri içine almaya başlamışlardır. Tarıma dayalı ve tarıma girdi sağlayan sanayiciler ve ticaret yapanlar da yayımın hedef kitlesi içinde bulunmaktadır.

Kamu ve Özel Yayımın Sorunları

Türkiye'de kamu yayımı büyük bir kriz içinde bulunmakla beraber, kamu dışı yayım da gelişmemiştir.

Türkiye'de tarımsal yayım büyük ölçekli olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı sorumluluğunda yürütülmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kuruluş ve görevleri hakkındaki 441 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11. Maddesi (f) bendi gereğince tarımsal eğitim ve öğretim hizmetleri Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü (TEDGEM) bünyesinde toplanmıştır. TEDGEM bu görevini, Tarım İl/İlçe Müdürlüklerindeki yayım elemanları, TKB'ye bağlı Ziraat Meslek Lisesi, Veteriner Sağlık Meslek Lisesi, Ev Ekonomisi Meslek Lisesi ve Laborant Meslek Liseleri vasıtasıyla yerine getirmektedir. Kısmen de Araştırma Enstitüleri ve Üniversiteler ile işbirliğinde bulunmaktadır.

TEDGEM'in rutin yayım programları arasında;

- Kooperatifçilik eğitimleri,
- Kadın çiftçilerin eğitimi,
- Hizmetiçi eğitimler,

- Araştırma-yayım-çiftçi bağının güçlendirilmesine yönelik demonstrasyonlar, bulunmaktadır.

Ayrıca, halen yürürlükte olan “Tarımsal Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi” çerçevesinde 81 Tarım İl Müdürlüğü ve 13 Koordinatör Araştırma Enstitüsü görev almaktadır. Proje ile yayım çalışmalarının desteklenmesi, yayımcıların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, araştırma-yayım bağının güçlendirilmesi ile izleme-değerlendirme sisteminin oluşturulması öngörülmüştür. Araştırma enstitülerinin koordinatörlüğü ile yürütülen bu projede, İl ve İlçelerden talep edilen eğitimler, araştırma sonuçları ile birlikte sunulmakta, il/ilçelerde gerçekleştirilen yayım faaliyetleri gruba dahil diğer il müdürlükleri ve araştırma enstitüsünce değerlendirilmekte, yeni ve çalışan yöntemler örnek olarak aktarılmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Tarımsal Üretimi Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM), Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) tarafından farklı projeler kapsamında eğitim ve yayım çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalar genellikle hizmet içi eğitime yönelik olup, yayım teşkilatlarında çalışan teknik elemanlara yeni teknik ve teknolojilerin aktarılmasıyla ilgilidir.

Türkiye’de kamu yayımı uzunca bir süredir ihmal edilmiş, her şeyi özelleştirme mantığı içinde adeta çökmeye bırakılmıştır. Diğer yandan çokça konuşulmakla birlikte kamu dışı yayım da geliştirilememiş, birkaç pilot çalışma ile devlet kaynaklarına bağlı kalmaya devam etmektedir.

Türkiye’de kamu yayımına ihtiyaç vardır. Öncelikle Türkiye’de çiftçilerin büyük çoğunluğu gelişmiş illerdeki de dahil olmak üzere tarımsal yayım hizmetini satın alacak durumda ve eğitimde değildir. Diğer yandan kamu dışı yayımı üstlenecek kişi ve kurumlarda yeterli bilgi birikimi ve kapasite oluşmamıştır. Danimarka ve Hollanda gibi ülkelerde yayım ziraat odaları eliyle, kamu dışı ancak kar amacı gütmeyen bir tarzda başarı ile yapılmaktadır. Ancak bu odaların çok uzun bir geçmişi olup çiftçilerce çok büyük oranda sahiplenilmektedirler. Bizde odalar ise yeterince gelişmemiştir ve bir çok nedenle hala devlet kaynaklarına bağlıdır. Odalarda örgütlülük düzeyi çok düşüktür. Çiftçiler aidatları büyük ölçüde ancak resmi evraklar için zorunlu kaldıklarında ödemektedirler. Ziraat Odalarımız çok kısa bir süre içinde yayım işini bütünüyle üstlenecek kapasite değildir.

Önder çiftçi projesi şeklinde adlandırılan bir grup çiftçinin danışman yayımcı ile anlaşmasına dayalı sistem epeyce süredir uygulanmakla birlikte halen pilot özelliğini sürdürmektedir. Sayıları çok sınırlı olan ve dernek statüsünde çalışan bu kurumlar hala yüksek düzeyde devlet ve ziraat odaları desteğine dayanmaktadırlar ve üyeleri çoğunlukla büyük çiftçilerdir.

Bireysel bağımsız tarım danışmanları ise sadece gelişmiş bölgelerde sera, tavukçuluk gibi alanlarda gelişmiştir ve sayıları hala çok yetersiz düzeydedir.

Kamudaki yayımın önemli bazı sorunları ve çözüm yolları şöyle sıralanabilir:

1. Yetersiz Bütçe Sorunu

Kamunun yayıma ayırdığı kaynaklar çok azalmıştır. Bunun temel nedeni genel bütçenin çoğunun uygulanan finans politikası nedeniyle borç ödemelerine gitmesidir. (Diğer yandan bankalara 40 milyar dolara yakın değer

aktarılabilmektedir) Yayımaya ayrılan kaynakların yetersizliği nedeniyle araziye çıkmak için araç, yakıt bulunamamakta, az bulunan iletişim araçlarının bir kısmı da eğitimsizlik nedeniyle kullanılmamakta, meslek içi eğitimler çok yetersiz düzeylerde kalmaktadır. Bu sorun yayıma özgü bir sorun olmayıp, çözümünü de ülke kamu finansman sisteminin değişimi ile ilgilidir. Ancak ayrılan kaynakların etkin kullanımı da gereklidir. Bu ilerde açıklanacaktır.

2. Görev tanımlama sorunu

Uygulanan yayım anlayışı yayımcıyı daha çok belli uzmanlık alanlarından mekansal olarak da ilin veya ilçenin tümünden sorumlu yapmaktadır. Bu ise nerede ise kimsenin hiçbir yerden sorumlu olmadığı bir durum yaratmıştır. Yayımcıların belli köylerden veya köy gruplarından ve belli uzmanlık alanlarından değil bütünsel anlayışla tüm sorunlardan sorumlu olması gereklidir. Köyde ikamet etme maddi ve manevi araçlarla teşvik edilmelidir. Yayımcıların ödüllendirilmesi başarıya dayalı olmalıdır. Şüphesiz il düzeyinde sorumluluğu olan konu uzmanları da olacak ve çoğunluğu il merkezlerinde görevlendirileceklerdir.

3. Planlama ve katılım sorunu

Yayım programları çiftçi ile fazla bir ilişki kurulmadan tepede hazırlanmaktadır. Yayımcıların çoğu katılımcı yaklaşımları bilmemekte, buna değerler ve tutumlar olarak karşı bulunmaktadır. Katılımcı yayım yaklaşımları hakim kılınmalıdır. Bilginin üretilmesinde araştırmacı, yayımcı, çiftçi en başından sürece dahil edilmelidir. Yayım programlarının geliştirilmesi, çiftçinin sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerilerinin ortaya çıkmasında katılım sağlanmalıdır. Şu anda yayım kuruluşları üzerinde çiftçi denetimi sıfıra yakındır. Bu nedenle bazı yayımcılar kendilerini çiftçilerin hizmetinde görevliler olarak değil, onların üstü gibi görmektedirler. Köylerde yayımcılar katılımcı yaklaşımı uygulayarak "kendine yardım grupları" oluşturmalıdır.

4. Paydaşların örgütlenmesi ve katılımı

Çiftçi denetimini ve eşgüdümü arttırmak için köy grupları, ilçeler ve iller düzeyinde "tarım konseyleri" kurulabilir. Konseylere çiftçi temsilcileri asıl bileşen olmakla beraber yerine göre değişen sayılarda yayımcılar, araştırmacılar, sanayiciler vb. katılmalıdır.

5. Statünün tanımlanması

Yayım örgütünde disiplin yetersizdir. Yayımcının tanımı yapılmalı, yayımcılar özel bir eğitim ve sınavdan geçirildikten sonra spesifik bir statü verilmelidir. Bu statü gerekli yasal düzenlemelerle desteklenmelidir.

6. Öğrenen kurum ortamı

Var olan maddi ve insan kaynaklarının verimli ve etken bir şekilde kullanılması için daha az hiyerarşik, öğrenen kurum ortamının oluşturulması ve katılımcı bir yönetim yapılanmasının sağlanması gereklidir.

7. İş verimliliğini artırma sorunu

Ödüllendirme yönetimin bir parçasıdır. Başarılı yayımcıların takım halinde ödüllendirilmesine ağırlık verilerek ve bireysel ödüllendirmeyi de ihmal etmeyen bir düzenlemeye gidilmelidir.

Geri kalmış bölgelerde ve köylerde çalışan yayımcıları maddi olarak ödüllendirme yasal güvence altına alınmalıdır.

Bakanlık kaynakların yönetimi konusunda yönetici eğitimini sistematik olarak başlatmalı, yöneticileri güçlendirmelidir. Ödül ve ceza yöntemlerini bir tarafa bırakmayan ancak çağdaş motivasyon teorilerini de dikkate alan (yönetime katılma, etkili iletişim, çalışma ortamının iyileştirilmesi, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden vb.) bir performans yönetimi gereklidir. Bu amaçla 360 derece performans yönetimi denilen yayımcının çiftçi, yöneticisi, arkadaşları ve bağımsız seçilmiş bir kurul tarafından değerlendirilmesi yoluna gidilmelidir. Politik müdahalelerin ve öznel yargılamaların en aza indirilmesinde bu sistem ve özellikle bağımsız kurullar etkili olacaktır. Yayım çalışmalarının izleme ve değerlendirilmesi grup ve kişilerin performans değerlendirmeleri ile karıştırılmamalıdır. Aksi takdirde izleme ve değerlendirmeler saptırılmış olacaktır.

8. Çalışma yöntemleri, araçları ve bilişim teknolojileri

Yöntemlerde katılımcı yaklaşıma daha uygun olan grup yayım yöntemlerine, diğer yöntem ve araçlar da ihmal edilmeden ağırlık verilmelidir. Bakanlık bilişim teknolojilerini daha etkin kullanabilmek için bir merkez kurarak bir ağ şeklinde örgütlemeli, bölgesel ve il düzeyinde de bilişim teknolojileri kullanılmalıdır. İnternet ortamında veri bankalarının yer aldığı platformlar, teletext ve GSM sistemlerinden yararlanılmalıdır. Ülke geneline hitap edebilecek olan kitle yayım araç ve malzemelerinin hazırlanması merkezi yayım ve bilişim birimi tarafından gerçekleştirilmelidir. Bölgesel /yerel düzeyde üretilecek olan araç ve malzemeler için kaynakların izin verdiği çözüm yolu tercih edilmelidir.

9. Program planlama, izleme-değerlendirme ve katılımçılık

Program planlama ve izleme-değerlendirme katılımcı olmalıdır ve üreticilerle birlikte yapılmalıdır. Üreticiler plan ve programlamaya en başından itibaren katılmalıdırlar. Kamu yayımı temelde insana yönelik olup sadece üretime yönelik değildir.

10. Yayım hizmetinde çalışacakların mesleki nitelik sorunu

Yayım görevini yerine getirecek olan kamu ve kamu dışında çalışacak olan teknik personel için gerekli olan eğitimlerin içeriği, süresi ve gerçekleşeceği kuruluşlar bir yönetmelikle belirlenmelidir. Bölgelerde çalışacak olan teknik elemanlar görevin gerektirdiği teknik bilgileri, tarımsal yayım yöntem ve araçlarının kullanımını, program planlama ile izleme-değerlendirme tekniklerini, katılımcı yaklaşım yöntem ve araçlarını öğrenmeli ve gerekli olan iletişim ve toplumsal bilim eğitimlerini almalı ve belgelendirmelidirler.

Kamu Dışı Yayım İlgili Öneriler

1. Çoğulcu yapı

Kamu dışı yayımın geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Kamu dışı yayım çoğulcu ve esnek olmalıdır. Sistem içinde düşünülecek bileşenler şunlar olabilir:

- Ziraat odaları
- Kooperatifler
- Yayım birlikleri (önder çiftçi modeli)
- Üretici birlikleri
- Tarım danışmanları
- Özel medya
- Dernekler, vakıflar
- Sanayi, iç ve dış ticaret firmaları
- Meslek kuruluşları (Ziraat Mühendisleri Odası vb.)

2. Felsefesi

Kamu dışı yayım; çiftçi odaklı, talebe yönelik, katılımcı yaklaşımlara yatkın, örgütlenmeyi teşvik eden, insan kaynağını geliştirmeyi amaçlayan, çevreye ve yoksulluğa duyarlı olmalıdır.

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere başlangıçta kamu tarafından çeşitli şekillerde desteklenmelidir. Bu destek kamu yayımını geriletecek bir nitelik kazanmamalıdır.

3. Kamunun kamu dışı yayımla ilgili sorumluluğu

Kamu kamu dışı yayımı desteklemeli ve özendirilmeli, kural koyarak denetlemeli, izleme ve değerlendirmede yardımcı olmalı, yayım elemanlarının eğitimine katkı vermeli, sisteme bilgi girdisi sağlamalı, sistemin bütün unsurları arasında koordinasyonu sağlamalıdır.

Yayım ve Araştırma İlişkileri

Güçlü bir araştırma sistemine sahip olmayan ülkelerin yayımda da ileri gidemeyeceği açıktır. Bu nedenle araştırma sisteminin sorunlarının çözümü şarttır. Burada bunun ayrıntılarına girmiyoruz. Ancak araştırmaya yeterli kaynak ayrılması, dış baskılarla araştırma kuruluşlarının kapatılmasından vazgeçilmesi, araştırmacıların statülerinin tanımlanarak araştırma enstitülerine rasgele personel atanmasına son verilmesi, araştırmacıların yüksek lisans ve doktora yapmalarının sağlanması mutlaka gereklidir.

Araştırma ve yayıma yeni ve çağdaş bir bakış gereklidir. Araştırma ve yayım birbirinden ayrılması gereken etkinlikler değildir. Araştırma kuruluşları katılımcı araştırma yaklaşımlarını benimsemelidir. Katılımcı araştırma projelerinin konusu da dahil olmak üzere en başından itibaren ve yürütülmesinde çiftçi, sanayici, yayımcı vb. paydaşların aktif katılımı sağlanmalıdır. Örneğin katılımcı ıslah (participatory breeding) ile dünyada çok başarılı sonuçlar alınmıştır. Araştırmacılar, üreticiler ve yayımcılar projenin başından itibaren birlikte olmuşlar, üreticiler ve yayımcılar nasıl bir tohum istediklerini söylemişler ve araştırma boyunca üreticiler ve yayımcılar elde edilen hatların ayıklanmasında görev almışlardır. Çağımızda araştırmalar çok disiplinli ekipler tarafından yürütülmektedir. Bu ekibin içinde yukarıda saydığımız gibi çiftçi ve yayımcılar da vardır. Integral design (entegre tasarım) denilen bu katılımcı anlayışta örneğin pamuk üzerine yapılacak bir araştırmada tarlacı, bitki korumacı, ekonomist, lif bitkileri uzmanı veya tekstil uzmanı, yayımcı ve pamuk üreticileri eş zamanlı olarak projede birlikte çalışmalıdırlar. Bu amaçla araştırma enstitülerinde gerekli yapısal değişiklikler sağlanmalıdır.

Araştırma enstitüleri bu işlevlerini ve araştırma sonuçlarının yayımını sağlayabilmek için kurumlarında yayımcılardan oluşan birimler oluşturmalıdırlar. Araştırma kuruluşları üreticiye sorumlu ve katılımcı araştırmayı sağlamak için çaba göstermelidir. Öğrenen kurum ortamı oluşturulmalıdır.

Yayımda Örgütlenme Modeli

Yayım politikası ve stratejileri ile yayım ve yayımcıyı tanımlayan yaklaşımla, örgütlenme, personel, istihdam, ödüllendirme, performans yönetimi konularında gerekli tüm hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.

Ülkemizin sosyo-ekonomik koşulları dikkate alındığında her bölgede standart bir yayım modelinin uygulanması beklenemeyeceği gibi, kamu dışı yayımda görev almak isteyen kurum ve kuruluşların da tüm bölgelerimizde aktif olarak yer alması mümkün değildir. Bu nedenlerle kamu; kaynakların daha somut amaç ve önceliklere yönlendirilmesini hedef olarak almak suretiyle bir yandan ıslah edilmiş yapısıyla hizmetlerini sürdürürken, diğer yayım hizmeti sunucularını izlemeli, değerlendirmeli, yönlendirmeli ve denetlemelidir.

Önerilen örgütlenme modeli ile standart bir şablona dayalı merkezi bir yayım örgütlenmesi yerine, illerde değişken bir örgütlenme modeli olması önerilmektedir.

Bütüncül yaklaşımı temel alan kırsal ve tarımsal kalkınmayı sağlayacak etkinliklerde bulunmak için:

- Her ilde, ilin örgütü; amaçlar, görevler ve ilkeler kapsamında ve ilin içerisinde bulunduğu ekolojik ve sosyo-ekonomik koşullarına uygun olarak yapılandırılmalıdır.
- Bu örgüt, bağımsız, yayım dışı alanlarda görevlendirilmeyen ve sadece yayımla uğraşacak bir yapıda olmalıdır.
- Söz konusu amaç, görev ve ilkeler çıkarılacak yönetmelikte belirlenmelidir.
- Örgütlenme yapısı ve görevleri dinamik biçimde yapılandırılmalıdır. Böyle bir yapı ile değişimlere uyum sağlamak daha kolay gerçekleştirilebilir.

Yayımla ilgili önerimiz şemada görülmektedir. Yayım ve araştırmanın tek bir genel müdürlükte birleştirilmesi yararlı görülmüştür. Araştırma ile ilgili dairenin alt birimleri boş bırakılmıştır. Yayım ile ilgili daire altında eğitim, yayım ve bilişim teknolojileri, kamu yayımı ve kamu dışı yayım ile ilgili ayrı birimler bulunmaktadır. Bölgelerde bölge eğitim ve enformasyon merkezleri bulunacaktır. Burada araştırma sonuçlarını sentez yaparak belli dallarda (örneğin pamuk, süt sığırcılığı gibi) kitap, broşür, CD, video bant, web sayfası vb. üretebilecek, yayım konusunda eğitim yapabilecek nitelikte elemanlar bulunacaktır. Bu merkezlerin bölge araştırma enstitüleri içerisinde veya kampusları içinde kurulması da mümkündür. Ancak burada çalışacak olan elemanların yayım ve yayım ikinci işi olmayacaktır. Uyum araştırmalarını, çiftçi koşullarındaki araştırmaları yürütmeleri veya araştırmalara yayımcı olarak katılmaları mümkündür.

İllerde ve ilçelerde temel işi yayım olan bunun dışında idari işi olmayan elemanların çalıştığı birimler de sistemi tamamlamaktadır.

Tarım Politikası Yayım İlişkileri

Uygulanan ülkesel tarım politikası ve yayım politikası birbirlerini desteklemelidir. Örneğin desteklenmesinde yarar görülmeyen girdilerden ve ürünlerden destek kalkarken yayılması istenilen yeni girdiler, ürünler veya tarım sistemleri (örneğin organik veya düşük düzeyde tarım dışı girdilere dayalı sürdürülebilir tarım) desteklenmelidir.

SONUÇ

Ülkemizde kamu yayımı çökertilmiş ancak uzun yıllardır konuşulmasına rağmen kamu dışı yayımda da bir gelişme olmamıştır. Ülke çapında güçlü bir kamu yayımına gerek vardır. Kamu yayımına gerekli kaynaklar ayrılmalıdır. Faiz ödemeye koşullanmış kamu finansman düzeni değiştirilebilirse bu alana önemli düzeyde kaynaklar ayrılacaktır. Bunun mazereti yoktur. Yayımcıların köyde ikametini özendirilen ve yayımcıların büyük çoğunluğunu köy veya köy gruplarından sorumlu tutan bir örgütlenmeye gidilmelidir. Yayımcıların sistematik meslek içi eğitime büyük önem verilmeli, yayımda katılımcı yaklaşımların benimsenmesi sağlanmalıdır. Yayımcıların üreticiye sorumlu olması sağlanmalı, ödüllendirilmelerinde üreticilerin de söz sahibi olacakları çoklu bir sistem benimsenmelidir. Köy, ilçe ve illerde kurulacak tarım konseylerinde yayımcılar, araştırmacılar, üreticiler ve diğer paydaşlar her düzeyde araştırma ve yayımın planlanmasına ve yürütülmesine katılmalı gerekli koordinasyon sağlanmalıdır.

Kamu, kamu dışı yayımı kural koyarak, eğitime yardımcı olarak, mali imkanlar sağlayarak desteklemelidir.

Araştırmalarda çiftçi ve yayımcı katılımı sağlanmalıdır.

Yayım ve araştırma Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında bir genel müdürlükte birleştirilmeli, yayım için gerekli mevzuat çıkarılmalıdır.

